

2022-10-31

Utbildningsdepartementet diarienummer U2022/02430

Tryggare i vårddyrket – en översyn av vissa frågor inom utbildning till sjuksköterska och barnmorska

Svenska Barnmorskeförbundet har beretts möjlighet att till Utbildningsdepartementet yttra sig angående remissen "Tryggare i vårddyrket – en översyn av vissa frågor inom utbildning till sjuksköterska och barnmorska" (SOU 2022:35)"

Inledning

Den 15 april 2021 beslutade Sveriges regering att ge en utredare uppdraget att utreda om sjuksköterske- och barnmorskeexamens omfattning i antal timmar överensstämmer med de minimikrav som anges i EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv och att lärandemålen för de båda yrkesexamen överensstämmer med kompetenskraven inom framtidens hälso- och sjukvård.

Svenska Barnmorskeförbundet tackar för möjligheten att lämna remissvar kring föreliggande remiss. Nedan sammanfattas övergripande synpunkter, relevanta för barnmorskeutbildningen med utgångspunkt särskilt från kapitel 9. Därefter kommenteras enskilda delar med sidhänvisning.

Svenska Barnmorskeförbundets remissvar

Svenska Barnmorskeförbundet genomförde våren 2022 en enkätundersökning i vilken identifierades att nästintill 100% av barnmorskorna anser att barnmorskeyrket är mycket givande. Samtidigt framkom att drygt 50 % av barnmorskorna arbetar deltid inom såväl sluten- som öppenvård. Det främsta skälet till deltidsarbete beskrevs vara tung arbetsbelastning och brister i arbetsmiljön. I en ansträngd arbetsmiljö blir förutsättningarna för handledning av barnmorskestudenter försämrade och den sammantagna arbetsbördan orimlig för barnmorskehandledarna. Den verksamhetsförlagda utbildningen är samtidigt, tillsammans med de teoretiska delarna, av största vikt för att rekrytera in nya barnmorskor i yrket under trygga former.

Den svenskt utbildade barnmorskan arbetar inom området reproduktiv, perinatal och sexuell hälsa. Bredden i kompetensområdet sträcker sig över hela livscykeln och den svenska barnmorskans kompetens är unik i jämförelse med många barnmorskor som arbetar i övriga världen. Svenskt utbildade barnmorskor hanterar graviditets- och förlossningsvård, den postnatale vården samt preventivmedelsrådgivning och förskrivning av läkemedel samt screeningarbete. Barnmorskor arbetar

med fosterdiagnostik, fertilitetsbehandlingar, forskar och undervisar och arbetar inom gynekologi och abortvård.

Barnmorskor som är utbildade utanför Sverige arbetar ofta enbart med graviditet och förlossningsvård. Det gäller även vid en europeisk jämförelse vilket leder till att de alternativ som EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv uppger som alternativa vägar för utbildning till barnmorska inte speglar den svenska kontexten där barnmorskan arbetar inom ett bredare område. (sid. 157-158). Det är väsentligt att ha i åtanke vid en utvärdering och eventuell förändring av barnmorskeutbildningen i Sverige. Det krävs en anpassning till svenska behov och standard.

I dagens komprimerade utbildning saknas möjlighet till fördjupning inom flera av barnmorskans kompetensområden vilket kan leda till att kunskapen som förvärfvas i vissa delar blir ytlig. Barnmorskans arbetsområde har över tid utökats på ett positivt sätt och det har gagnat det svenska samhället väl men det finns ett stort behov av en förlängning och förändring, både inom den teoretiska och den verksamhetsförlagda utbildningen. Exempel på områden, men inte enbart, som kan nämnas är ungdomsmottagningsverksamheten där barnmorskan har en central roll i mötet med unga kvinnor, män och icke-binära, inom gynekologisk hälsa och ohälsa och i det förebyggande hälsofrämjande arbetet där barnmorskan har stora möjligheter att ge ett kvinno- och personcentrerat bemötande.

Svenska Barnmorskeförbundet anser därför att en reformation av barnmorskeutbildningen är nödvändig för att uppnå en fördjupning inom hela barnmorskans kompetensområde och för att uppfylla kompetenskraven för den svenskutbildade barnmorskan.

Barnmorskeutbildningen är och ska fortsättningsvis vara på avancerad nivå vilket är nödvändigt för att, utifrån evidensbaserad kunskap och forskning, möta och hantera de komplexa vårdssituationer en barnmorska befinner sig i. Det krävs en välutvecklad förmåga att se helheten, kunna bedöma och agera utifrån de krav som ställs. De kvinnor och personer som barnmorskor möter har rätt att ställa krav på god och patientsäker vård. Svenska Barnmorskeförbundet vill särskilt påpeka att den akademiska nivån för barnmorskor bör förstärkas utifrån de krav på kompetens som ställs för att möta framtidens vård.

Svenska Barnmorskeförbundet vill därför lyfta fram att utredarens förslag på vidare utredning kring barnmorskeutbildningen, adresserat till UKÄ och Socialstyrelsen, bör höras och föreslår dels att yrkes- och magister/masterexamen slås ihop till en (1) examen för att möta behovet av kompetens, dels att en direktutbildning till barnmorska avslutas med ett examensarbete på avancerad nivå och bör utredas.

Direktutbildning till barnmorska

I Sverige utbildas en barnmorska först till sjuksköterska under tre års tid på grundnivå inom huvudområdet omvårdnad och den akademiska nivån ger en kandidatexamen. Därefter sker utbildningen till barnmorska under 1,5 år inom huvudområdet reproduktiv, perinatal och sexuell hälsa och leder till en akademisk examen på magisternivå vilket är en särskild svensk konstruktion. I Norge och på Island, där den sammanlagda utbildningen är längre, leder barnmorskeutbildningen till en masterexamen. I jämförelse med ett flertal utbildningar som har direktintag t. ex psykolog-, fysioterapeut- och läkarutbildningen med flera blir barnmorskans väg till examen uppdelad och fragmentiserad. Många barnmorskor beskriver att de enbart har gått sjuksköterskeutbildningen för att bli barnmorska och samhället utbildar därför personer till en yrkeskategori de aldrig avsett att stanna inom. Följden av konstruktionen innebär att barnmorskor inte kommer ut i yrkeslivet så tidigt som är önskvärt med tanke på bristsituationen.

Svenska Barnmorskeförbundet anser att argumenten kring att en direktutbildning skapar så kallade "inläsningseffekter" och minskad användbarhet för hälso- och sjukvården inte väger tyngre än behovet av en reformation av barnmorskeutbildningen. Med tanke på den barnmorskebrist som råder är det orimligt att barnmorskor ska utbildas och förväntas vilja arbeta även som sjuksköterska eller kunna användas vid t. ex en pandemi stället för att arbeta inom barnmorskans yrke. Det är dyrt för samhället att bekosta en utbildning (sjuksköterska) inom ett huvudområde som sen inte kommer till sin fulla användning. Kostnader för en förlängd utbildning kan ses som förhållandevis små i jämförelse med de stora kostnader det innebär för samhället som helhet att lösa barnmorskebemanningskrisen (sid. 167-168). Det krävs en förändring inom utbildningen liksom inom verksamheterna för att attrahera nya in i yrket, att vilja utbilda sig och framför allt att stanna kvar.

Synpunkter på relevanta delar i remissen

Kapitel 4 EU-direktivets krav tydliggörs i högskoleförordningen

Svenska Barnmorskeförbundet stödjer utredningens förslag om att tydliggöra yrkeskvalifikationsdirektivets krav genom att införa en ny bilaga i högskoleförordningen.

Kapitel 5 Utbildningarna behöver inte förlängas med anledning av EU-direktivet

Utredarna anser att utbildningen till barnmorska inte behöver förlängas med anledning av EU-direktivet. Däremot behöver utbildningen förlängas enligt svensk normal studietid. Både den teoretiska och verksamhetsförlagda utbildningen är för komprimerad och i vissa fall är kunskapsinhämtningen för ytlig och kräver en förlängning. Se ovan text.

Kapitel 6 Hälso- och sjukvårdshuvudmännens förutsättningar att medverka i VFU

Svenska Barnmorskeförbundet anser att barnmorskestudenter primärt ska handledas av legitimerade barnmorskor inom barnmorskans kompetensområde och endast där det finns ett pedagogiskt syfte att handledas av ex legitimerad läkare, kurator eller psykolog, kan annan yrkeskår handleda. Handledare inom verksamhetsförlagd utbildning behöver tydliga uppdragsbeskrivningar där den formella kompetensen synliggörs i avtalen.

Verksamheterna ansvarar för att den pedagogiska miljön i den verksamhetsförlagda utbildningen håller hög kvalitet samt att handledare ges goda förutsättningar för handleda barnmorskestudenter så att examensmålen kan uppnås.

Vid en direktutbildning kan den verksamhetsförlagda utbildningen generera fler verksamhetsförlagda platser och mer tid för fördjupning och reflektion. Det ger också större möjligheter för barnmorskehandledare att följa studenter under längre tid och kan minska den stress som ofta uppstår för såväl studenter som handledare.

Kapitel 8 Examensmålen förtydligas för sjuksköterskor och barnmorskor

Svenska barnmorskeförbundet instämmer i utredningens förslag till förändrade, förtydligade och mer omfattande examensmål inom barnmorskeutbildningen, men att inga förändringar bör göras i nuläget. Förändringar behöver genomföras samordnat med den föreslagna UKÄ-utredningen om översyn av barnmorskeprogrammet och Socialstyrelsens uppdrag att utreda behovet av ett bredare barnmorskeyrke inom hälso- och sjukvården.

Avslutande ord

Svenska Barnmorskeförbundet menar att det är mer än angeläget att barnmorskeutbildningen reformeras för att möta morgondagens krav på kunskapsbredd och kunskapsdjup och för att svara mot de behov som befolkningen redan nu har och i framtida vård.

För en högkvalitativ barnmorskeutbildning, som speglar behovet av nuvarande och framtida kompetens, krävs mer tid men också kunskap på avancerad nivå. Det är av stor vikt att blivande barnmorskor kan utbildas för den högspecialiserade och samtidigt salutogena vård som är barnmorskans kompetensområde. Det kommer öka attraktiviteten för barnmorskans yrke och framför allt öka möjligheterna för att barnmorskor kan vidmakthålla sitt yrkesval.

I tillägg vidhåller Svenska barnmorskeförbundet även tidigare framlagda argument för en direktutbildning på avancerad nivå som har lyfts även i denna utredning.

Svenska
Barnmorskeförbundet

Vissa argument mot en direktutbildning som lyfts delar Svenska Barnmorskeförbundet inte med utredningen.

Eva Nordlund
Ordförande Svenska Barnmorskeförbundet

Li Thies-Lagergren
Ordförande för Utbildningsrådet Svenska Barnmorskeförbundet samt ledamot

Utbildningsrådet
Svenska Barnmorskeförbundet